

ΤΟ ΒΗΜΑ, Κυριακή 30 ΟΚΤ. 1889

Βιβλία ■ δεξιώσεις

Μια περιδιάβαση στον ελληνικό κόσμο από τα κείμενα του **George Thomson** (1903-1987). Γράφει η **ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ**

ΕΛΛΗΝΙΟΤΕΣ

Το Αειθαλές δέντρο - Διαλέξεις και άρθρα για τον ελληνικό πολιτισμό του George Thomson, που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Κέδρος με εισαγωγή και επιμέλεια του Χρίστου Αλεξίου, είναι ένα βιβλίο άκρως επίκαιρο, που έρχεται σε μια κρίσιμη στιγμή αναθεώρησης των πολιτισμικών και εθνικών αξιών μας, σε μια στιγμή παγκόσμιων ανακατατάξεων με αμφισβήτουμενες, σαρωτικές εξαγγελίες.

Ο George Thomson δίδαξε ελληνικά κατ' αρχήν στο King's College του Πανεπιστημίου του Κέμπριτζ και στη συνέχεια διαδέχθηκε τον διακεκριμένο ελληνιστή

George Thomson
Το αειθαλές δέντρο
Διαλέξεις και άρθρα για τον
ελληνικό πολιτισμό

Εισαγωγή, επιμέλεια Χρίστος
Αλεξίου, Εκδόσεις Κέδρος, 1999,
σελ. 348, τιμή
6.000 δρχ.

E.R. Dodds στην έδρα της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγχαμ, όπου και έμεινε 34 ολόκληρα χρόνια, ως το 1970. Άλλη η καινοτομία της διδασκαλίας του, η πρωτοποριακή εφαρμογή της, προέκυψε από την εξής παρατήρηση: Οταν ήρθε στην Ελλάδα ως φοιτητής, το 1926, διαπίστωσε

νων, ως ελληνιστής με όραμα και γνώση διαχρονικών διαστάσεων, ως λογοτεχνικός κριτικός και ως δημιουργικός μαρξιστής». Και παραθέτει ένα κείμενο που έγραψε ο Thomson όταν τυπώθηκαν οι διαλέξεις του για τα ομηρικά έπη και που το αφήνει «σαν υποθήκη»:

«Δε φτάνει μόνο να έχει οπλιστεί (ο έλληνας φιλόλογος) με μια λεπτομερειακή γνώση του θέματός του, αλλά πρέπει να έχει και μια αληθινή αγάπη για το λαό του, γιατί μόνο έτσι μπορεί να πλησιάσει τα βαθιά υπόγεια ρεύματα της λαϊκής μνήμης, που απ' τα βάθη των αιώνων μεταφέρουν ολοζώντανα, διαρκώς ανανεούμενα και αναπροσαρμοζόμενα στους νέους καιρούς, τα στοιχεία των αρχαιότερων πολιτισμών του αξιών, στοιχεία που συντηρούν και ανανεώνουν τον ψυχικό του βίο και την εθνική του συνείδηση».

Από τα σημαντικά και αντροσωπευτικά βιβλία του George Thomson είναι: το *Ελληνικό Λυρικό Μέτρο*, που ήταν το πρώτο του βιβλίο (1929) και δίνει μια καινούργια ερμηνεία στα χορικά και λυρικά μέτρα της αρχαίας ελληνικής ποίησης. Υστερά, με τη βαθιά γνώση των αρχαίων κειμένων, και διαθέτοντας μια έμφυτη, διεισδυτική ευαισθησία, γράφει το *Αισχύλος και Αθήνα* (1941), που αναφέρεται στην καταγωγή και την εξέλιξη της αθηναϊκής Δημοκρατίας, αλλά και στις ρίζες του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Ακολουθεί το πολύ σημαντικό βιβλίο *To προϊστορικό Αιγαίο* (1949), όπου ο Thomson ερμηνεύει την αιγαιακή κοινω-

πιώς η γλώσσα που μιλούσε ο λαός, παρά τις ιστορικές της αλλαγές, ήταν η ίδια, αυτή που μελετούσε στα αρχαία κείμενα ως γλώσσα νεκρή. Τότε έμαθε ο ίδιος τα νέα ελληνικά και τα εισήγαγε στο πρόγραμμα σπουδών του Πανεπιστημίου του Μπέρμιγχαμ ως ισότιμο μάθημα με τα βυζαντινά και τα αρχαία. Ετοι δημιούργησε μια πρωτοπόρο σχολή ελληνικών σπουδών, όπου η ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία ήταν ενιαία και συνεχιζόμενη από την ομηρική εποχή ως σήμερα. Αυτή ήταν η μεγάλη πρωτοποριακή καινοτομία του.

Με επίπονες μελέτες, με επιστημονικές έρευνες, με τεκμηριωμένα επιχειρήματα και προπαντός με βαθύ σεβασμό και θαυμασμό για τον ελληνικό πολιτισμό, θεμελίωσε το όραμά του χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της συγκριτικής εθνολογίας. Και τις νέες αυτές απόψεις του, τις πρωτοποριακές μελέτες του, τις ένραφε σε βαρυσήμαντα βιβλία που μεταφράστηκαν σε όλο τον κόσμο, γιατί ήθελε όλοι οι λαοί να γνωρίσουν αυτές τις «παγκόσμιες αξίες». Η γλώσσα συμβαδίζει με τον πολιτισμό. Τον διαμορφώνει και διαμορφώνεται φτιά αυτόν. Ετσι, το κομμάτι εκείνο από το σώμα της γλώσσας – της γλώσσας των αρχαίων κειμένων – που εθεωρείτο νεκρό ως τότε (και που δυστυχώς ως σήμερα ορισμένοι επιμένουν να το θεωρούν νεκρό), εκείνος το είδε ως ζωντανό και ενιαίο και απαρασάλευτα παρόν στις ημέρες και τα έργα του νεοελλήνη.

Ο Χρίστος Αλεξίου στην εμπειριστωμένη εισαγωγή του χαρακτηρίζει τον Thomson «πρωτοπόρο του αιώνα» και αναλύει με οξυδέρκεια τις μεθόδους της συγκριτικής εθνολογίας που χρησιμοποίησε για να στηρίξει το μεγάλο έργο του. Με περισσή αγάπη και σεβασμό, με αισθήμα χρέους, σκιαγραφεί την προσωπικότητά του και ερμηνεύει τη σκέψη του. Γράφει μεταξύ άλλων: «Ήταν ένας σοφός επιστημόνας, παγκόσμια γνωστός ως αυθεντία για τον Αισχύλο και για την προϊστορία του Αιγαίου, ως κριτικός κειμέ-

νία, τη μητριαρχία, την καταγωγή της ποίησης, τη γένεση και εξέλιξη των ομηρικών επών. Ακολουθεί το βιβλίο *Οι Πρώτοι Φιλόσοφοι*, που αναφέρεται στη γένεση της φιλοσοφίας, και ειδικότερα, στο πέρασμα από τη Μυθολογία στη Φιλοσοφία. Επίσης μετέφρασε τον *Δωδεκάλογο του Γύφτου*, του Παλαμά. Τα βιβλία του μεταφράστηκαν σε 24 γλώσσες.

Ο τόμος που επιμελήθηκε ο Χρίστος Αλεξίου, εκτός από την εκτενή εισαγωγή του, περιλαμβάνει κυρίως σημαντικές διαλέξεις που έδωσε ο Thomson στην Ελλάδα, προσκεκλημένος από την Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών ή από Πανεπιστημία, με θέματα: *Η Αρχαία Ελληνική Τραγωδία*, και με επί μέρους αναλύσεις *Η Γένεση της Τραγωδίας*, *Ο Προμηθέας Δεσμώτης* του Αισχύλου, *Οιδίποντος Τύραννος* του Σοφοκλή, *Ηλέκτρα* του Σοφοκλή, με την υποσημείωση: «Απ' όλες τις τραγωδίες η πιο ανελέητη». *Το Πρόβλημα των Βακχών*.

Παρεμβάλλεται μια συνέντευξη του Thomson με θέμα: «Οι

παραστάσεις της αρχαίας τραγωδίας και η εκπολιτιστική αξία των λαϊκών παραδόσεων». Ακολουθεί το δεύτερο μέρος του βιβλίου με τον γενικό τίτλο *Τα Ομηρικά Έπη* και με επί μέρους ομιλίες και άρθρα, όπως *Μύθος και Ιστορία*, *Από το Χορό στο Έπος – Η γένεση και η εξέλιξη των έπους από τους πρωτόγονους χορούς*, *Ομηρος και Ομηρίδες – Η διαμόρφωση*, η διάδοση και η συγγραφή της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*. Και τελειώνει με το τρίτο μέρος του βιβλίου *Η συνέχεια του ελληνισμού*, που είναι και το κορύφωμα της ώριμης γνώσης του Thomson, το θησαύρισμα της επιστημονικής του σοφίας. Ιδιαίτερα το κεφάλαιο *Η ελληνική γλώσσα αρχαία και νέα αποτελεί* έναν ύμνο στον ενιαίο πολιτισμό της Ελλάδας, ύμνο και σπιθαρή επιστημονική απόδειξη, προϊόν βαθιάς αγάπης αλλά και απέραντου μόχθου, καθώς αναλύει την ελληνική γλώσσα από την Πρωτελληνική, για να προχωρήσει στην Αττική και την Ελληνιστική και, τέλος, να φτάσει στη Νεοελληνική.

Η κυρία Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθον είναι συγγραφέας.